7. Vedlegg

7.1. Områdetyper

For å oppnå målet om at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv i nærmiljøet og i naturen ellers, er det viktig å ivareta et bredt spekter av områder med forskjellige kvaliteter som gir befolkningen mulighet til å utøve sitt friluftsliv ut fra egne preferanser og der de helst ønsker. For å synliggjøre friluftslivsområdenes funksjon, innhold og størrelse er de delt inn i 11 områdetyper. Under hver områdetype er det presisert hvilke kvaliteter man bør legge vekt på under verdsetting av områdene.

Områdetyper

Kode	Forklaring
NT	Nærturterreng
LR	Leke- og rekreasjonsområde
GK	Grønnkorridor
MA	Marka
SS	Strandsonen
KL	Kulturlandskapet
UO	Utfartsområde
TM	Store turområder med tilrettelegging
TU	Store turområder uten tilrettelegging
SK	Særlige kvalitetsområder
AF	Andre friluftslivsområder

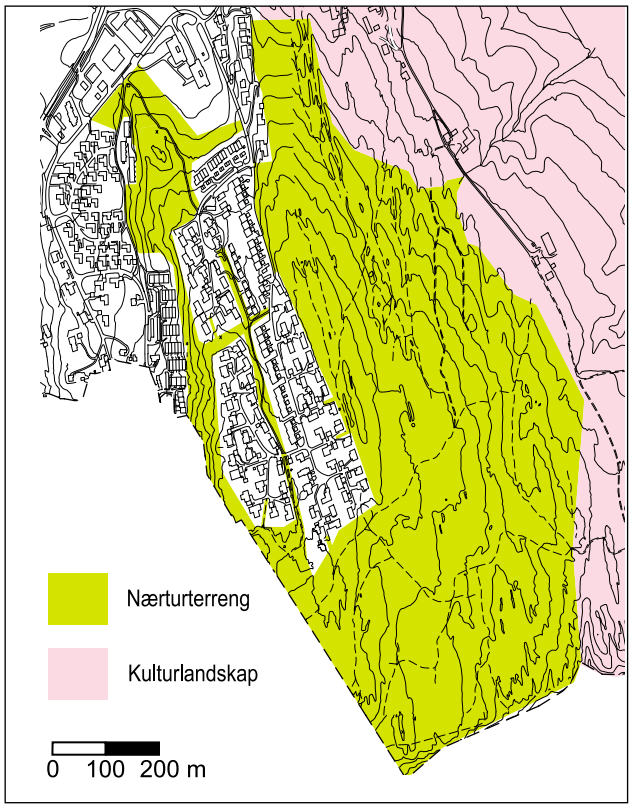
Selv om det er lagt opp til en inndeling av forskjellige kategorier friluftslivsområder, bør ikke kommunen bruke mye tid på å plassere disse i de forskjellige områdetypene. For senere bruk av kartleggingen og verdsettingen er det mye viktigere at området får riktig verdsetting. Flere områder vil sansynligvis også kunne plasserer i to eller flere områdetyper. I slike tilfeller plasseres området i den kategorien som faller mest naturlig. Vurderes området i en områdetype som det er mangel av i kommunen, bør det plasseres der. Det vil da få betydning under den påfølgende verdsettingen.

For å lokalisere og definere friluftslivsområder som strekker seg over flere kommuner fordres et samarbeid mellom flere kommuner og fylkesmannen/fylkeskommunen. En overordnet analyse på fylkesnivå/landsdelsnivå vil lette arbeidet med å kartlegge områdene, samt å nivellere nivået mellom hva som er svært viktige- og viktige friluftslivsområder.

NÆRTURTERRENG

Med nærturterreng menes vegetasjonskledde områder på mer enn 200 daa. Områdene skal være tilknyttet byggeområder som f eks boligområder, skoler og barnehager, og ligge i gangavstand fra disse. De er vanligvis naturlig avgrenset av veier, bebyggelse eller dyrket mark.

Flere mindre områder som er forbundet med lite trafikkerte veier i "grønne omgivelser" og som til sammen blir større enn 200 daa, kan også regnes med.
Nærturterrenget skal være allment tilgjengelig og det er den faktiske muligheten til bruk av området som er viktig, uavhengig av reguleringsstatus og eiendomsforhold.

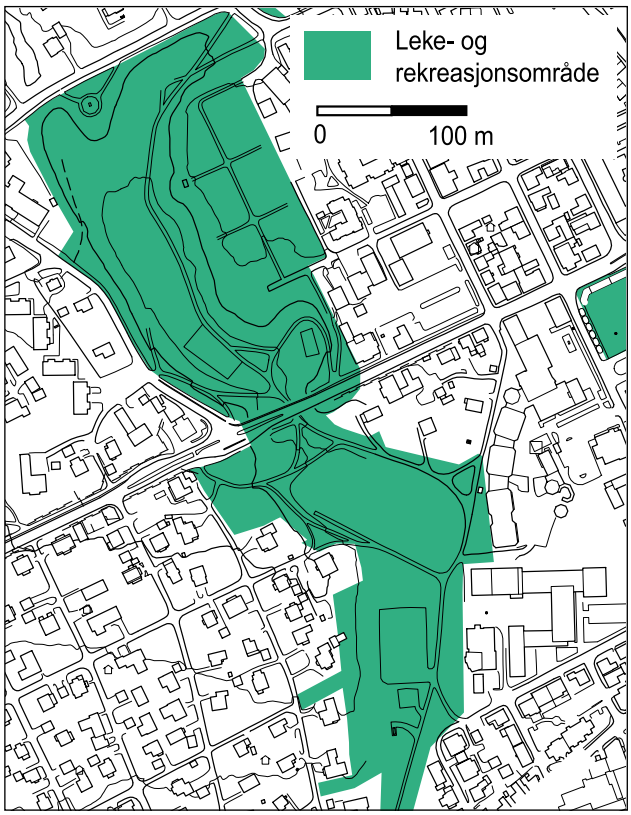
Figur 11 Nærturterreng som er avgrenset av bebyggelse og kulturlandskap.

Avgrensing mot andre områdetyper:
- Større nærturterreng som ligger i tilknytning til bebyggelse og som brukes aktivt, regnes i de fleste tilfeller til områdetypen Marka.
- Nærturterreng som ligger i strandsonen, kartlegges som Strandsonen.
- Nærturterreng som utgjør smale turdrag i tilknytning til boligområder, kartlegges som Grønnkorridor.

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.
De viktigste områdene ivaretar en minimumsdekning av områder som gir boliger, skoler og barnehager tilgang på nærturterreng. Områdene bør ligge innen en avstand på 500 meter fra boliger, skoler og barnehager.

LEKE- OG REKREASJONSOMRÅDER

Med leke- og rekreasjonsområder menes lekeplasser, ballplasser, nærmiljøanlegg, hundremeterskogen, badestrender, offentlig sikrede områder, parker og lignende som er mindre enn 200 daa. Dette er spesielt viktige områder for barn og eldre som har liten aksjonsradius fra bosted. Områdene, eller deler av dem, kan være opparbeidet, uten vegetasjon eller bestå av naturmark. De kan også utgjøre deler av skolenes uterom og brukes i undervisningssammenheng. Områdene skal være offentlig tilgjengelig og ligge i de aller fleste tilfeller innenfor tettstedsavgrensningen.

Figur 12 Leke- og rekreasjonsområde område som ligger inne i et bebygd strøk.

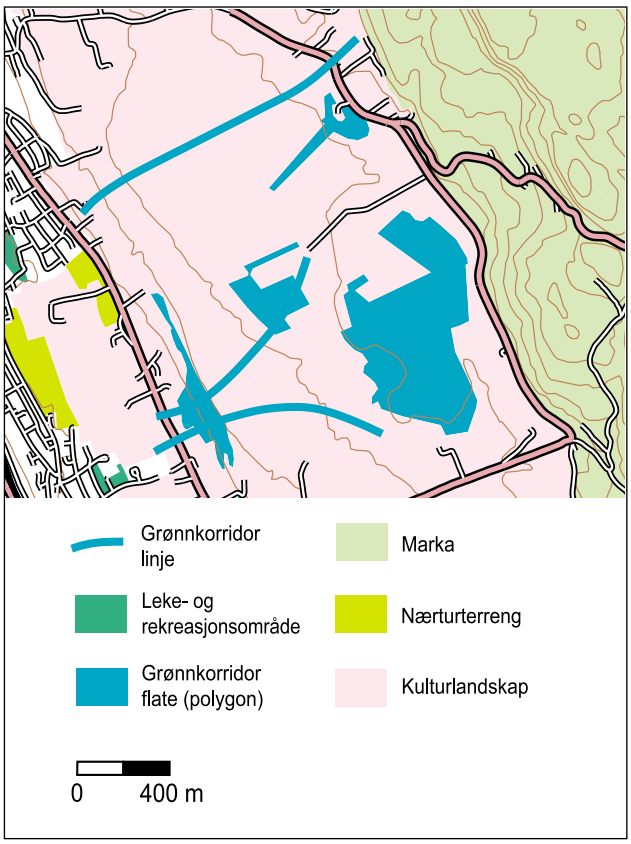
Prioriterte kvaliteter under verdsetting.

De viktigste leke- og rekreasjonsområdene ligger innen 200 meter fra boliger, skoler og barnehager, og det skal være en trygg[1] tilgang til disse områdene.

I tillegg vil alle ubebygde og allment tilgjengelige områder i strandsonen innenfor tettstedsavgrensningen, uavhengig av avstand og trygg atkomst, inneha prioriterte kvaliteter.

GRØNNKORRIDOR

Grønnkorridorene er en del av det ”myke” transportsystemet og er viktige forbindelseslinjer som knytter sammen boligområder og de mest brukte og egnede friluftslivsområdene. Grønnkorridorer kan også koble boligområdene med skoler, barnehager, lekeplasser, arbeidsplassen, butikken og sentrum. Slike korridorer skal ha et grønt hovedpreg. Områdetypen kan også brukes til å kartlegge hovedlinjer som illustrerer hvordan folk beveger seg ut fra de "grå" arealene og til friluftslivsområdene eller ”grå” forbindelser mellom friluftslivsområder. Se DN Håndbok 23-2003 – Grønn by for mer informasjon. Håndboken finnes på http://www.dirnat.no/ under publikasjoner.

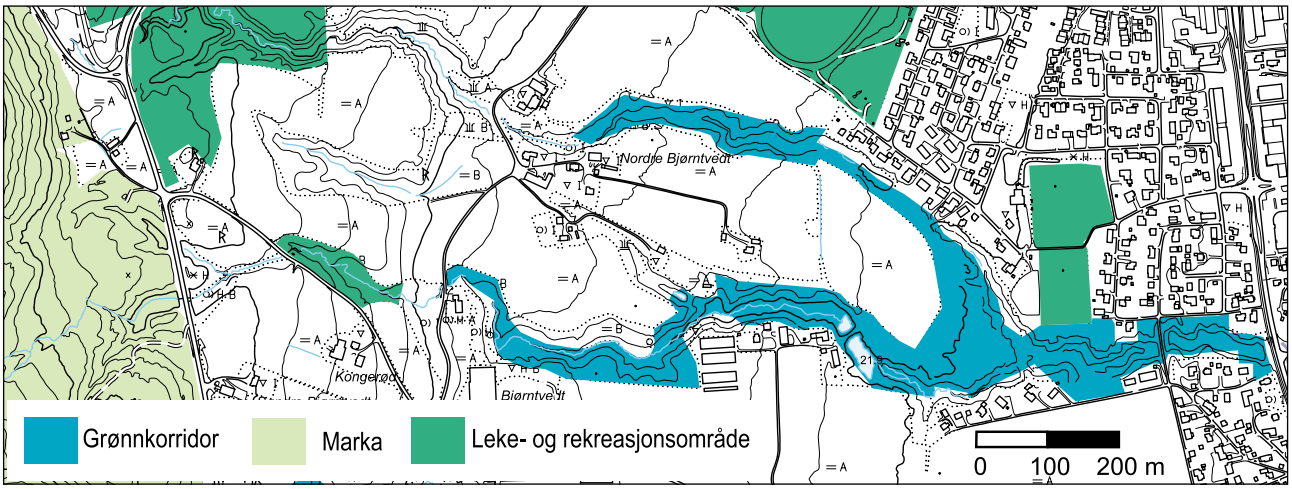

Figur 13 Grønnkorridor representert som både linje og flate. Linjene representerer hoveddrag for skiløping gjennom kulturlandskapet.

[1]Trygg = uten å måtte krysse sterkt trafikkert vei med ÅDT > 2000 og hvor hastigheten er mer enn 30 km/t.

En grønnkorridor kan både kartlegges som flate (polygon) og linje. Linjer brukes der korridorene er smale eller som illustrasjon av hovedlinjer for ferdsel, f eks over jorder for å vise at området om vinteren fungerer som korridor for skiløpere ut mot marka. Flater brukes der korridorene har en viss bredde og utgjør et areal som bør bevares i sin helhet.

Under det strategiske målet for norsk friluftslivspolitikk er det utarbeidet et nasjonalt resultatmål som gjelder friluftslivsområder i byer og tettsteder direkte: Ved boliger, skoler og barnehager skal det være god adgang til trygg ferdsel, lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.

Figur 14 Grønnkorridor som forbinder bebygde områder med marka. Området er her kartlagt som en flate (polygon).

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.
Hovedstrukturen i byen, bydelen eller tettstedet som utgjør den grønne delen av det "myke" transportsystemet med tilliggende nærturterreng og leke- og rekreasjonsområder.

Korridoren bør der det er mulig ha en bredde på minimum 30 meter med naturpreget areal uten bebyggelse. I tillegg prioriteres overgangssonen mellom grønnkorridorene og omliggende by- og tettstedsnære friluftslivsområder.

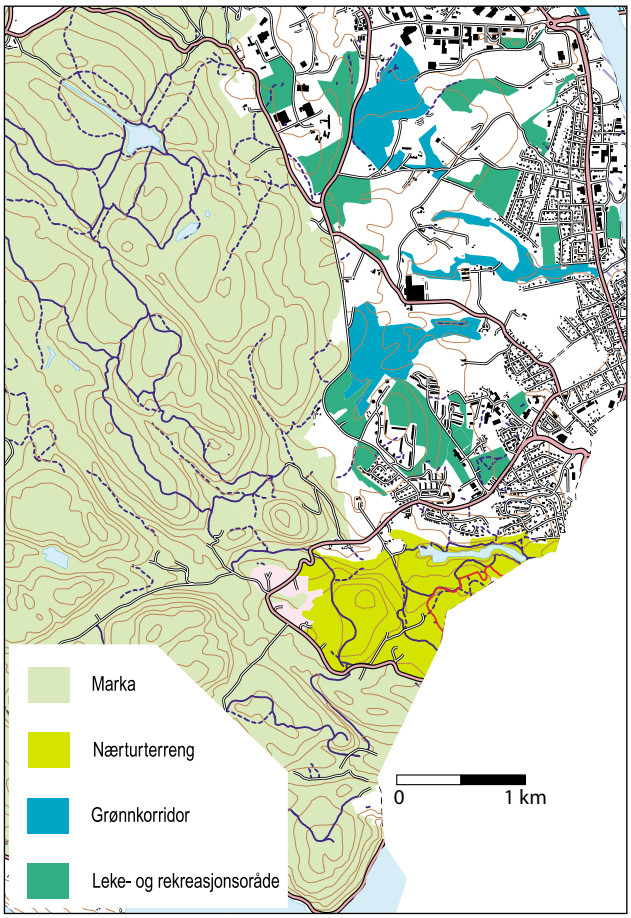
For nærmere beskrivelse av metodikk for verdsetting av grønnstruktur se DN - håndbok 23 – 2003 *Grønn by…arealplanlegging og grønnstruktur*. Håndboken finnes på http://www.dirnat.no/ under publikasjoner.

MARKA

Marka kjennetegnes ved at den omfatter noen av de viktigste områdene for friluftsliv i kommunen og/eller regionen. Marka grenser som regel direkte opp mot byer og tettsteder og har direkte atkomst herfra. Marka består av sammenhengende utmarksområder med skog og hei, med tilrettelegging som sti- og løypenett, utfartshytter osv. Kulturlandskapet utgjør ofte viktige deler av kvalitetene i eller i randsonen til marka. Denne kategorien kan også omfatte det nære turterrenget til større hytte- og reiselivsområder med mindre disse er avgrenset av bebyggelse eller dyrket mark, slik at de er svært små.

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.

Prioriterte deler av markaområdene er: kjerneområdene, nærsonen mot byer eller tettsteder og innfallsportene mot grønnstrukturen, hovedstrukturen av stier og løyper og turveier og kritiske sammenhenger mellom delområder, og områder med særlige opplevelseskvaliteter eller som er egnet for spesielle aktiviteter.

Figur 15 Marka avgrenset mot bebygd areal og andre friluftslivsområder. Legg merke til nærheten til byen og antall stier.

FOTO: NILS-YNGVE BERG

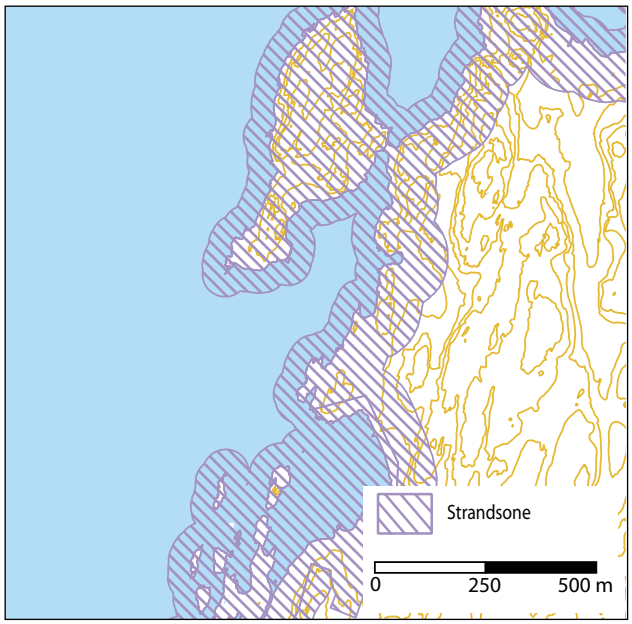
STRANDSONEN

Med strandsonen menes de områdene langs kyst, innsjøer og vassdrag med muligheter for allment friluftsliv. Områder på sjøen som farleder, kystleder og lignende, kartlegges også som strandsone.

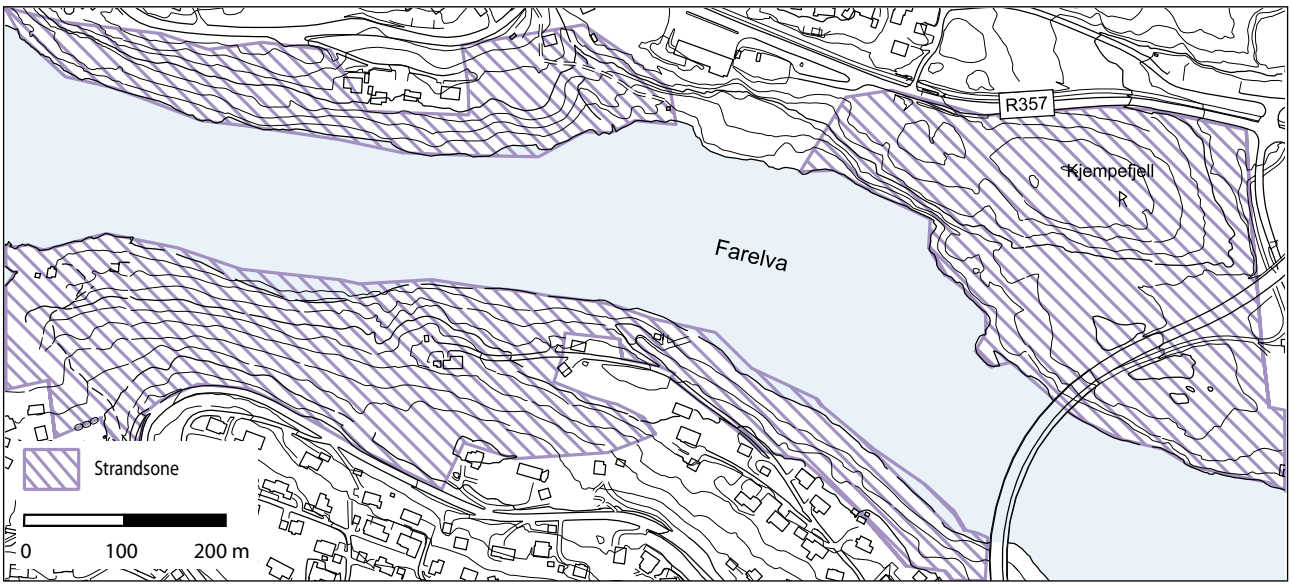
I områder som dekkes av *Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen* (RPR for Oslofjorden) kan RPRs definisjon av strandsone brukes som utgangspunkt (Med strandsone forstås de land- og sjøområder som står i innbyrdes direkte samspill økologisk og/eller bruksmessig.).

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.
Tilrettelagte friluftslivsområder og områder spesielt egnet for enkeltaktiviteter (bading, fisking og lignende).

Ubebygde og allment tilgjengelige områder i RPR sonen (rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen). Kyststier, samt stier med samme funksjon langs innsjøer og vassdrag. Uthavner, overnattingshavner og områder som brukes til ilandstigning (strandhugg) under normale værforhold. Kystleder og primære farleder for fritidsbåter.

Figur 16A Strandsone langs kyst. Legg merke til at områdene går både inn på land og ut i havet.

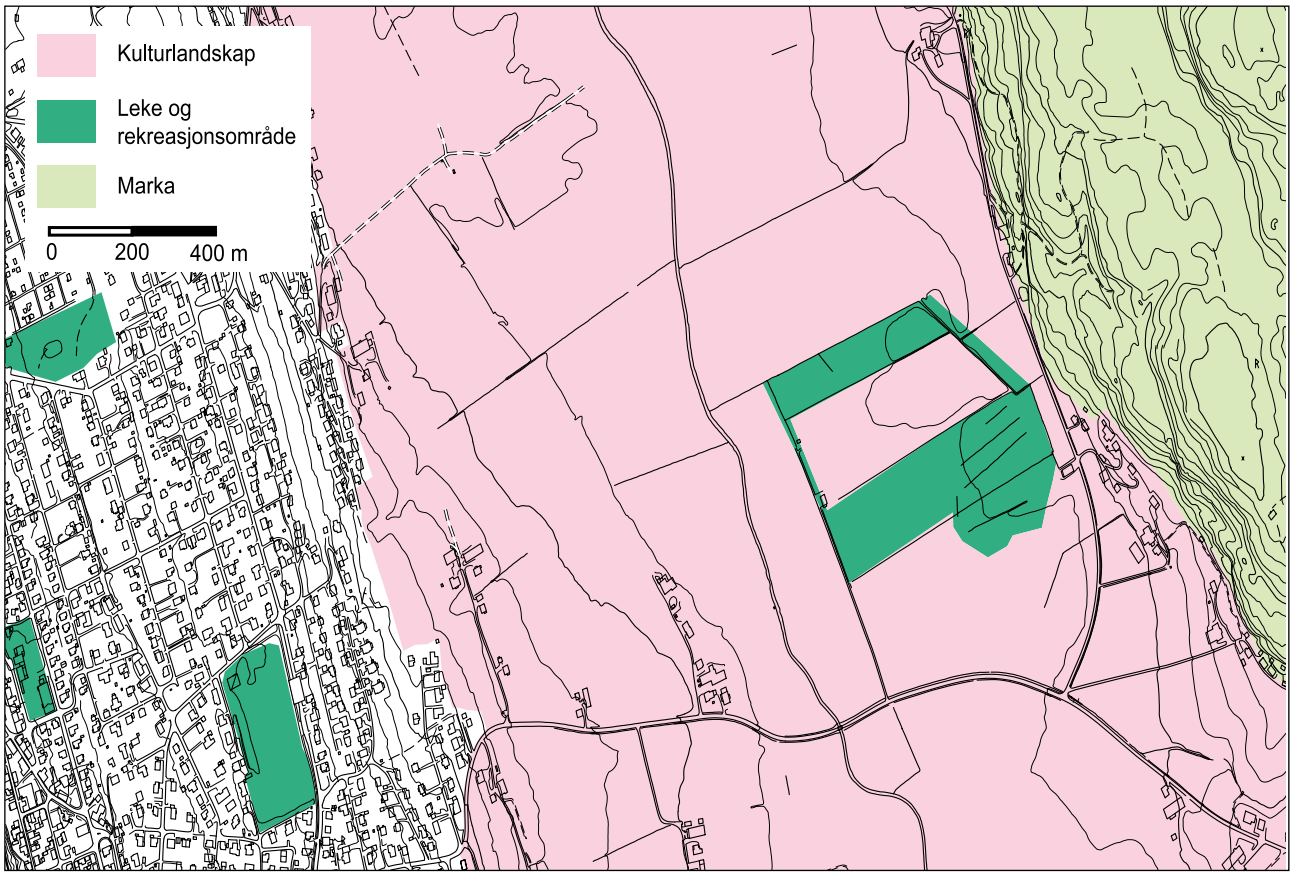
Figur 16B Strandsone langs et vassdrag. Legg merke til avgrensingen mot bebygde områder og vei.

KULTURLANDSKAPET

Områder av betydning for friluftslivet i jordbrukslandskapet. Se "Friluftsloven" for mer informasjon om ferdselsrett. Loven finnes på www.lovdata.no

Prioriterte kvaliteter under verdsetting

Et variert by- og tettstedsnært kulturlandskap med ferdselsmuligheter. Hovedstrukturen av gamle ferdselsveier som er åpne for allmenn ferdsel, sti-, løype- og turveiforbindelser og viktige forbindelseslinjer på frossen eller snødekt mark i perioden mellom 14. oktober og 30. april.

Figur 17 Kulturlandskap som ligger mellom bebygd område og marka. I sommerhalvåret er det stier og veier som blir brukt mens man i vinterhalvåret bruker dette området til skigåing og da særlig for å komme seg til markaområdene.

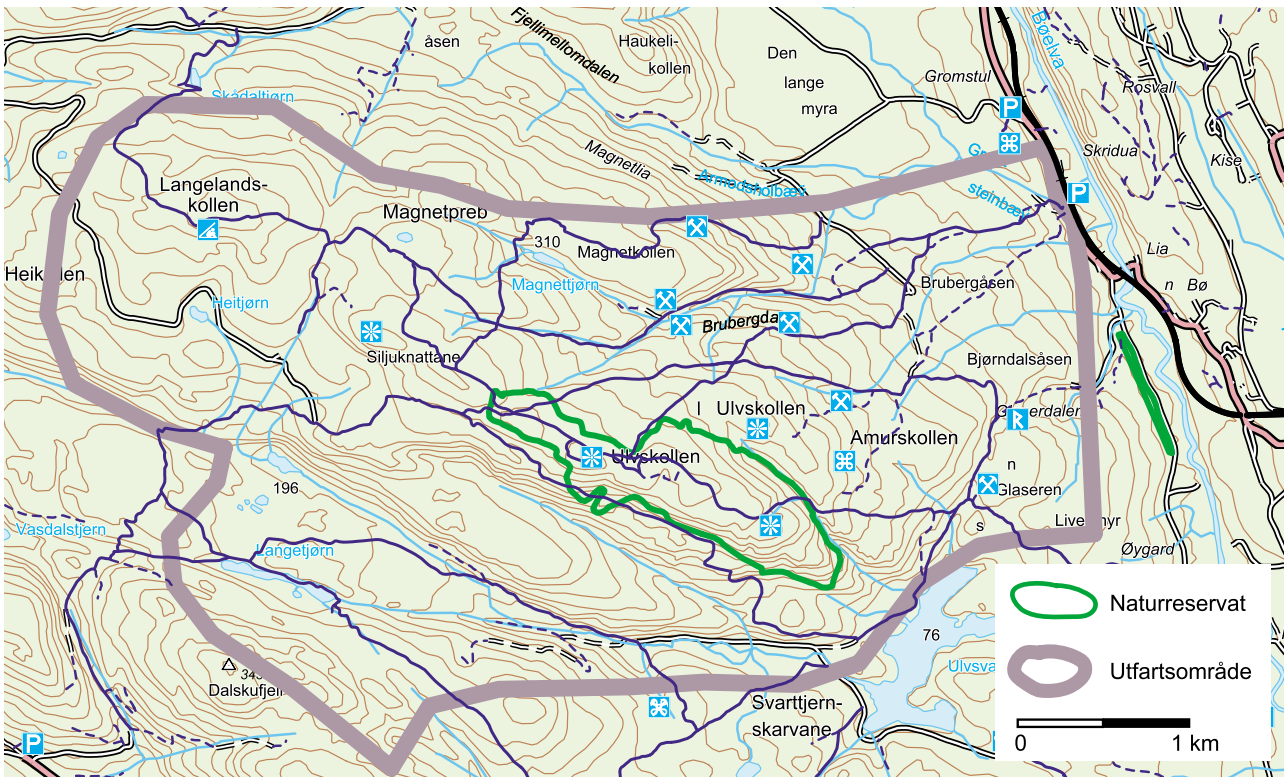
UTFARTSOMRÅDER

Store og små områder som ligger utenfor den umiddelbare nærhet til byer og tettsted, men der reisetiden ikke er lengre en at den kan aksepteres for en dagstur. Områdene kjennetegnes ofte av at de er egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det lokalt ikke finnes alternative områder til av noenlunde tilsvarende kvalitet. Eksempler: båtutfartsområder, skiområder i snøfattige regioner og områder for elve- og kanopadling, klatring, rafting, grotting osv. Områdene kan også ha en (felles) "markafunksjon" for byer og tettsted uten egne marka-områder.

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.

Prioriterte deler av utfartsområdene er: kjerneområdene, innfallsporter til områdene, hovedstruktur av sti-, løype- og turveiforbindelser og områder med særlige opplevelseskvaliteter eller som er egnet for spesielle aktiviteter. I utfartsområder i tilknytning til kysten (inkl. innsjøer og vassdrag) prioriteres tilrettelagte friluftslivsområder og områder spesielt egnet for enkeltaktiviteter (bading, fisking og lignende), kyststier, samt stier med samme funksjon langs innsjøer og vassdrag, uthavner, overnattingshavner og områder som brukes til ilandstigning (strandhugg) under normale værforhold, samt kystleder og primære farleder for fritidsbåter.

Figur 18 Utfartsområde med tilrettelegging som stier og parkering ved innfallsportene.

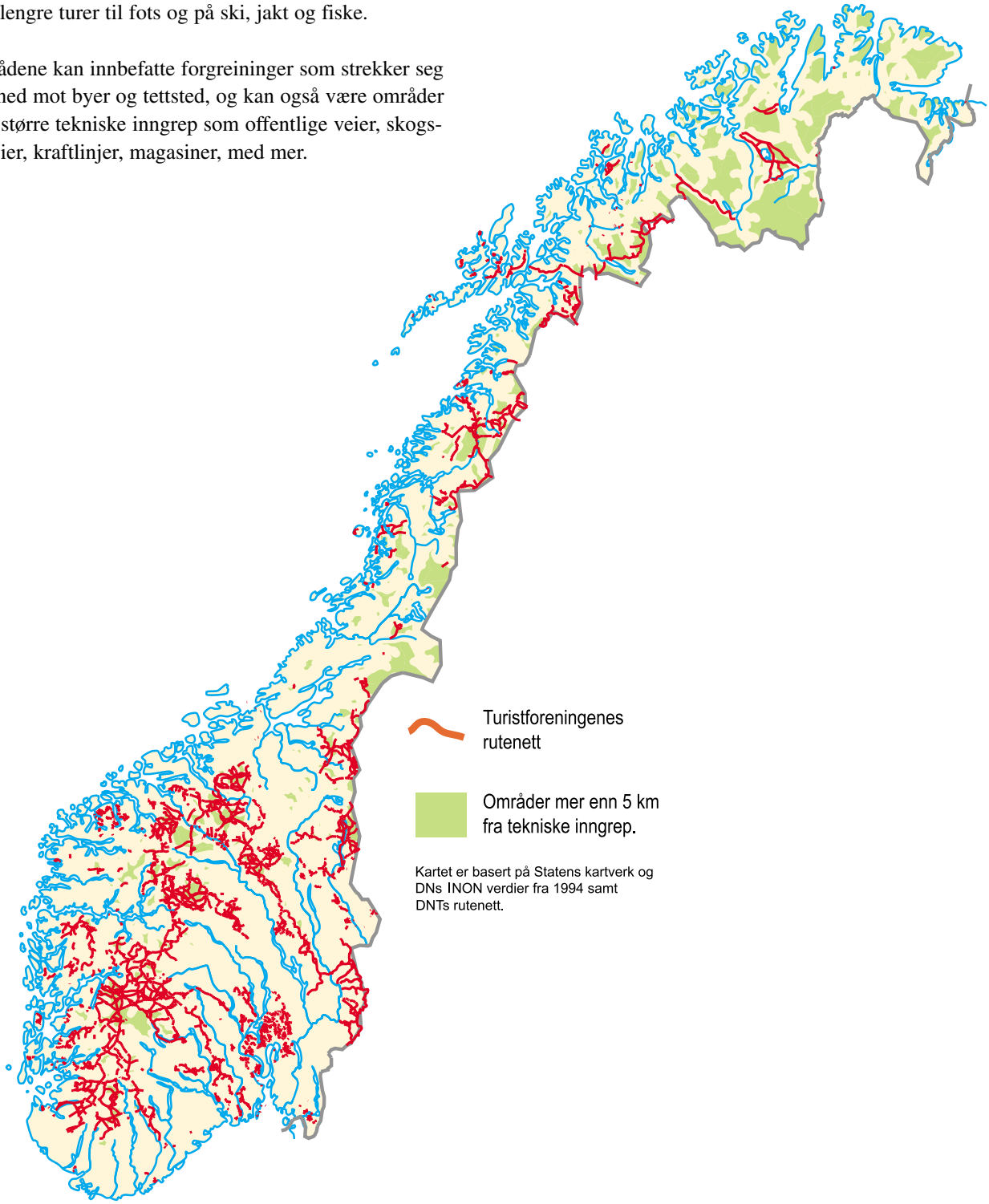
STORE TUROMRÅDER MED TILRETTE-LEGGING

Områdetypen dekker de nasjonalt viktigste fjell-, skog- og heiområdene med tilrettelegging i form av merket sti- og løypenett med tilhørende overnattingssteder. Dette er områder som er egnet for tradisjonelle fjellturaktiviteter som lengre turer til fots og på ski, jakt og fiske.

Områdene kan innbefatte forgreininger som strekker seg helt ned mot byer og tettsted, og kan også være områder med større tekniske inngrep som offentlige veier, skogsbilveier, kraftlinjer, magasiner, med mer.

Prioriterte kvaliteter under verdsetting

Inngangsporter og kjerneområdene til de nasjonalt viktigste tilrettelagte fjell-, skog- og heiområdene.

Figur 19 Store turområder. Store turområder uten tilrettelegging finner man i all hovedsak i de områdene som er markert med grønt og ikke har stier. Store turområder med tilrettelegging finner man i all hovedsak i de områdene som er markert med grønt og samtidig har stier.

STORE TUROMRÅDER UTEN TILRETTE-LEGGING

Store områder eller systemer av delområder som er "inngrepsfrie". Nord-Norge har særlig mange slike områder og som regel vil de ha begrenset ferdsel. Områdene kan innbefatte forgreininger som strekker seg helt ned mot byer og tettsted, men vil kun unntaksvis inneholde større tekniske inngrep som offentlige veier, skogsbilveier, kraftlinjer, magasiner med mer. Områdene kan inneholde enkle tilretteleggingstiltak for friluftslivet. Noen av områdene i denne kategorien bør sees i sammenheng med tilgrensende områder i Sverige og Finland. En viktig indikator for disse områdene vil være inngrepsfrie naturområder (INON). Dette er områder som er egnet for jakt, fiske og lengre turer til fots og på ski. Kvaliteter som fravær av støy og inngrep, lite ferdsel, kontinuitet og "god" tid er essensielle for opplevelseskvalitetene i områdene.

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.
Inngangsporter og kjerneområdene i de større sammenhengende "ødeområdene" (inngrepsfrie naturområder som indikator).

SÆRLIGE KVALITETSOMRÅDER

Landskap, natur- eller kulturmiljø som har helt spesielle opplevelseskvaliteter eller som har spesielt stor symbolverdi. Det kan gjelde nasjonalt verdifulle kulturlandskap, vassdragsnatur, seterlandskap, mindre inngrepsfrie områder, øyer eller øygrupper, fjorder, daler og lignende, samt mindre områder med en helt spesiell symbolverdi. Områdene vil ha stor verdi som bruks- og opplevelsesområder for friluftsliv, men også for reiselivet. Særlige kvalitetsområder kan være delområder innenfor de andre områdetypene, f eks store turområder med og uten tilrettelegging, marka og strandsonen.

Eksempel på et slikt område er Saltstraumen i Bodø kommune.

Prioriterte kvaliteter under verdsetting.
De spesielle opplevelseskvalitetene og/eller symbolverdiene med tilliggende områder (naturlig arrondering). Dette omfatter hovedsaklig områder med nasjonale/ regionale brukere, men også områder med sterk lokal forankring

ANDRE FRILUFTSLIVSOMRÅDER

Ikke alle områder lar seg plassere i de nevnte områdetypene. Disse kartlegges som ”Andre friluftslivsområder”. Det bør tilstrebes at ikke altfor mange områder blir ”Andre friluftslivsområder”, og for de områdene som blir plassert her er det viktig å si noe om områdets egenskaper i egenskapstabellen.

FOTO: MARI LISE SJONG

7.2. Verdsetting av friluftslivsområder

Bruk
Om området blir mye eller lite brukt er viktig for verdien av det. Det er også viktig om området kan utvikles til å bli mye brukt. Videre må man ta med i betraktning om det f eks er årstidsvariasjoner eller døgnvariasjoner.

Omfanget av bruken er relativt og et område med "Liten bruk" i Oslo har mange flere brukere enn et "Mye brukt" område i Rendalen. Det kan også være variasjoner mellom aktiviteter og årstider.

Områder som hovedsaklig blir brukt av barn og unge blir ofte svært viktige, da de har kort aksjonsradius og ikke kan bevege seg langt for å finne et tilsvarende område.

Regionale/nasjonale brukere
Bruksfrekvensen i et område er viktig, men det er nesten like viktig å registrere hvem som bruker området og hvor de kommer fra. Brukes området hovedsakelig av lokalbefolkningen eller er det mest brukere fra en større region eller fra store deler av landet? Hvem som bruker området vil påvirke forvaltningen av området. Brukes området bare av folk i nærmiljøet, trengs kanskje ikke p-plasser. Er det mange brukere som ikke bor i nærmiljøet, må man ha en annen strategi for å informere brukerne enn om det hadde vært bare lokale brukere.

Opplevelseskvaliteter
Sentralt i definisjonen av friluftslivet ligger opplevelsesaspektet. Egenskaper som kulturhistorie, spesielle naturfenomener, landskapsformer, landskapsrom, natur- og kulturlandskap er viktig for friluftslivsutøveren.

Symbolverdi
Forskning viser at symbolverdien av områder er verdifull for friluftslivsbrukere. F eks kan et område være viktig for folks stedstilhørighet og blir mer verdifullt enn et funksjonelt tilsvarende område uten denne symbolverdien.

Funksjon
Hvis området har spesielle funksjoner, kan det øke verdien. Er området en atkomstsone, korridor eller parkeringsplass, vil nedbygging få store konsekvenser for bruken. Et annet eksempel på viktig funksjon er hovedturdrag.

Egnethet
Hvis området er spesielt godt egnet til en aktivitet som det ikke finnes alternativer til i nærheten, vil området bli mer verdifullt. Det er også viktig å ta med i betraktning om området er egnet til andre aktiviteter enn de som utøves i dag. Klatring er et eksempel på en aktivitet som er avhengig av spesielle områder, og blir disse utilgjengelige blir det vanskelig å utøve aktiviteten.

FOTO: NILS-YNGVE BERG

Tilrettelegging
Det tradisjonelle friluftslivet har klart seg uten mye tilrettelegging, men i den senere tid er det blitt investert en del for å legge til rette for spesielle aktiviteter og brukergrupper. Områder hvor det er gjort store investeringer for å lette tilgjengeligheten for f eks funksjonshemmede, vil være verdifulle å ta vare på.

Tilrettelegging i form av p-plasser er svært viktig for å sikre lett adkomst til naturen.

Kunnskapsverdier
Barnehager, skoler og andre institusjoner bruker naturen mer og mer i undervisning. Det blir derfor viktig å vurdere områdets kunnskapsverdier og undersøke om skoler/ barnehager bruker området i dag.

Inngrep
At et område er inngrepsfritt og at det er fravær av støy er viktig for naturopplevelsen for mange. Det blir stadig færre naturpregede områder, og særlig gjelder dette i nærheten av befolkningssentra.

Tekniske inngrep som brede kraftgater kan ødelegge naturopplevelsen, mens f eks gamle brukonstruksjoner og kjerreveier kan berike turen. At urørthet og fravær av støy skal verdsettes høyt, betyr ikke nødvendigvis at dette er viktig eller oppleves som positivt av alle. For noen kan tryggheten ved det å høre byen i nærheten være viktig. Likevel betyr urørthet, stillhet og ro så mye for manges friluftslivsopplevelse, at dette må gi stor verdi.

Utstrekning
Størrelse og arrondering av et område er ofte avgjørende for dets kvalitet. Særlig gjelder det for små områder i byer og tettsteder. Generelt kan man si at små områder med sirkulær form er bedre egnet enn avlange eller smale områder, men selv om disse ikke er så godt egnet til opphold, kan de være godt egnet som ferdselskorridorer.

Potensiell bruk
Områdets potensielle verdi bør tas med i betraktningen. Ligger et ubrukt område f eks mellom to friluftslivsområder, kan det ha et stort potensial som en korridor og bindeledd mellom de to eksisterende områdene. Ved planlagte utbygginger som nye boligfelt, hyttefelt, fortetningsområder og byfornyelse må man vurdere potensiell bruk av tilgrensende friluftslivsområder.

Tilgjengelighet
Når man vurderer tilgjengeligheten til et område, må man ta med i betraktningen hvor brukerne kommer fra. Er det stort sett lokale brukere, er det avgjørende at atkomsten er eller kan bli trygg for gående og syklende. For friluftslivsområder som ligger lengre fra tettsteder og byer, blir det mer viktig at området kan nås med offentlig kommunikasjon eller at det finnes gode parkeringsplasser ved innfallsportene.

Avstanden til der folk bor er avgjørende for tilgjengeligheten, men vil også variere etter hvilken områdetype man vurderer. Husk at flere grupper (f eks barn og unge) har kort aksjonsradius. For barn i førskolealder er normal aksjonsradius under 100 meter, og 10-åringen beveger seg sjelden mer enn noen få hundre meter bort fra egen husvegg.

Forekomsten av ulovlige stengsler bl a i strandsonen er med på å vanskeliggjøre tilgjengeligheten til verdifulle friluftslivsområder.

FOTO: NILS-YNGVE BERG

FOTO: STINE RUUD

7.3. Undersøkelser og feltarbeid

Undersøkelser bør ikke legges opp for omfattende eller være for generelle. Kostnadene med å foreta faglig gode og brede undersøkelser for en by eller et tettsted er ganske høye. Undersøkelser bør skreddersys til det konkrete stedet og de forhold en særlig ønsker å vite noe om. For at en skal få fram den kunnskapen en har bruk for og tolke resultatene riktig, er det viktig at undersøkelsene legges opp og vurderes av folk med god kompetanse på friluftslivsundersøkelser. Det er også viktig å ha en klar oppfatning av hva man trenger kunnskap om. Man bør også studere hva andre har kommet fram til for å få et realistisk bilde av hva en kan få ut av slike undersøkelser, hvilket arbeidsomfang som ligger bak og hvilke kostnader som kan forventes. Da har en mulighet til å lage et opplegg for undersøkelser som gir brukbar kunnskap om viktige forhold og med en akseptabel innsats.

Den kunnskap en søker kan f eks være:

- hvem som bruker de forskjellige områdene (alder, kjønn, alene osv.)
- hvilken aktivitet utøves
- hvor ofte utøves aktiviteten
- hvor utøves aktiviteten
- når utøves aktiviteten (dag/kveld, sommer/høst/vinter/vår)
- transportmiddel til aktiviteten
- hvor fornøyde de er med informasjon og tilrettelegging

For å få kunnskap om dette kan en bl a:

- intervjue et utvalg av brukerne i friluftslivsområdene på ulike dager og tidspunkter på døgnet (friluftsliv er ikke bare "søndagsturen") og ulike årstider
- be et utvalg om å svare på et skjema med utfyllende spørsmål
- telle antallet passeringer på stier eller løyper
- telle parkerte biler og folk ved spesielle innfallsporter

En kombinasjon av resultatene fra slike undersøkelser og det en fra ulike undersøkelser vet om oppslutning om friluftsliv, vil gjøre at en får en bedre forståelse av bruken av områdene og hvordan ulike grupper av befolkningen driver friluftsliv og andre relaterte aktiviteter.

Resultatene fra slike undersøkelser vil gjøre at en har mer kunnskap om omfang, mønstre osv. Men en må ikke forvente at man oppnår en fullstendig oversikt over bruken. Ofte vil planleggingen av undersøkelsene være minst like nyttig som resultatene, fordi en her tvinges til å gjøre seg oppfatninger om hvilke utfordringer en står overfor. Mer om friluftslivsundersøkelser finnes i DN-håndbok 24-2003, s 84 og 85.

7.4. Forslag til ny plan- og bygningslov

Plan- og bygningsloven er under revidering og utkast til ny plandel har vært på høring.

I formålsparagrafen er bærekraftig utvikling, gode oppvekst- og levekår, fremme av folkehelsen, vern av verdifulle landskap og natur- og kulturmiljøer fremhevet. Hensynet til fremtidige generasjoner og langsiktige vurderinger er også presisert. Dette er viktige premisser for en arealforvaltning som skal sikre et mangfold av friluftslivsområder for store og små.

Det legges opp til en mer aktiv involvering og medvirkning i planprosessene, og det skal utarbeides konsekvensutredninger som faglig grunnlag for arealdelplaner og planer med vesentlig virkning. Slike utredninger vil være viktige for å kunne ivareta friluftsliv og biologisk mangfold på et kommunalt overordnet nivå. Denne veilederen vil være et nyttig verktøy for å utarbeide slike fagutredninger for arealforvaltningen.

Det er videre et lovforslag om at fagmyndigheter på ulikt nivå skal tilrettelegge kartfestet informasjon for plan- og byggesaksprosessen. Det vil også være mulig å iverksette landsomfattende eller lokale kartleggingsprosjekt for ulike tema, f eks friluftsliv.

For å ivareta nasjonale hensyn og oppgaver foreslås det at statlige planretningslinjer (nåværende rikspolitiske retningslinjer – RPR) bli tydeligere og mer forpliktende for all planlegging og virksomhet. Rikspolitiske planbestemmelser videreføres som statlige planbestemmelser.

Det er forslag om fylkesdelplan for arealbruk med særlig rettsvirkning (juridisk bindende). Videre at man kan binde arealbruken på regionalt nivå for å gi klare føringer overfor kommunene. På den måten kan gode helhetsgrep mht. arealforvaltning sikres på tvers av kommunegrenser. Dette er viktig for tema som jordvern, friluftsliv og naturvern. Det er videre lagt opp til tydeligere spilleregler for å stimulere til interkommunalt samarbeid.

I formålet med kommuneplanen er folkehelse, vern av natur- og kulturmiljø og friluftsliv fremhevet. Videre er det forslag om en langsiktig arealstrategi som en del av kommuneplanens samfunnsdel for bl a å sikre og utvikle overordnet grønnstruktur, forvaltning og bruk av bymark og friluftsområder (uten særlig rettsvirkning).

Det er flere forslag til forbedringer i arealformålene som vil gjøre det lettere å ta hensyn til friluftslivet. Det er bl a forslag om å ivareta grønnstruktur og grøntområder i tilknytning til byggeareal. Videre vil nytt formål om omforming og fornyelse kunne stimulere til arealeffektivisering og/eller gjenbruk av arealer, og dermed dempe presset på nedbygging av friluftslivsområder. Det er forslag om mer aktiv planlegging i kystsonen for å ivareta allmennhetens interesser bedre. Dette innebærer bl a at strandsonen på land kan planlegges sammen med vann/sjøområdene. Det foreslås videre å gi større muligheter for differensiering i LNF-områdene slik at man i større grad kan prioritere friluftslivet i utformingen av bestemmelser og retningslinjer. Det foreslås også å gi bestemmelser for å ivareta grønnstrukturen i byggesona. I tillegg er det forslag om innføring av hensynssoner som vil kunne sikre interesser på tvers av arealformålene. Disse sonene vil få sin rettslige virkning gjennom det samme hjemmelsgrunnlaget for bestemmelser og retningslinjer som for arealformålene.

Det er forslag om å redusere fra fire til tre plantyper på kommuneplannivået. Kommuneplanen m/arealdel foreslås videreført, men av nye plantyper for arealbruk er områdeplan og detaljplan foreslått innført som erstatning for kommunedelplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan. Områdeplanen tilsvarer dagens kommunedelplan og flatereguleringsplan og er en overordnet plantype hovedsakelig for planmyndighetene. Detaljplanen er utbyggingsorientert og skal erstatte reguleringsplaner og bebyggelsesplaner. For å unngå at urealiserte detaljplaner skal blokkere framtidig arealbruk foreslås at de får en tidsbegrenset gyldighet.

Det er forslag om lengre bindingstid enn fire år for deler av kommuneplanens arealdel for bl a å sikre viktige grøntdrag og naturområder for friluftsliv og biologisk mangfold.

Det er også forslag om et eget kapittel i loven om særlige planleggingsoppgaver, deriblant planlegging for større sammenhengende natur- og friluftslivsområder mm. Byggeforbudet i 100 m-beltet i strandsonen foreslås presisert og skjerpet. Bestemmelsen om dispensasjon fra plan tilrådes innskjerpet og skilt fra byggesak.

For mer informasjon se NOU 2003, nr 14, Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven II som finnes på http://www.odin.dep.no/md under utredninger.

7.5. Skriftlige kilder, informanter og bakgrunnslitteratur

- Kommuneplaner, evt. kommunedelplaner for grønnstruktur, anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet.
- Andre kommunale registreringer og planer: Grøntplaner, lokale friluftsregistreringer, reguleringsplaner mv.
- Turkart.
- Fylkeskommunen: Planmateriale knyttet til fylkesplanarbeidet (fylkesdelplan for friluftsliv, underlag til fylkesplanarbeidet)
- Fylkesmannens landbruksavdeling: Kommunale/fylkesvise planer for kulturlandskapet kan inneholde viktig informasjon om friluftsliv.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1995. Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Norge. Brosjyre.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1996. Turistforeningens rute- og hyttenett. Kartvedlegg til DN-notat 1994-10. DN-notat 1996-3.
- Brukerdata kan skaffes fra:
    - Eventuelle brukerundersøkelser
    - Oppgaver over salg av fiskekort og jaktkort
    - Overnattingsstatistikk DNT-hytter
    - Hytteregistre (kommunen eller Statskog)

Lokalt

- Miljøvernkonsulent, miljøvernkoordinator eller annen miljøvernansvarlig i kommunen
- Kulturkonsulent eller annen person som har friluftsliv som arbeidsfelt
- Kommunens barnerepresentant i det faste planutvalget
- Frivillige organisasjoner, f eks lokale turlag, lokallag av NJFF
- Grunneiere/grunneierlag
- Politiske utvalg for miljø
- Fjellstyrer
- Oppsyn: Fjellområder, skjærgården
- Skoler, barnehager
- Høgskoler
- Enkeltpersoner med god kunnskap om friluftslivet i kommunen

Regionalt

- Fylkesmannens miljøvernavdeling
- Fylkesmannens landbruksavdeling
- Planavdelingen i fylkeskommunen
- Kulturetaten i fylkeskommunen
- Norges Skogeierforbund
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Bondelaget
- Ansatte i Statens naturoppsyn (SNO)
- Interkommunale friluftsråd: http://www.friluftsrad.no
- FRIFOs fylkeskontakt
- Statskogs distriktskontorer: http://www.statskog.no
- Norges Jeger - og Fiskerforbund: http://www.njff.no, se ”Lokallag”
- Den Norske Turistforening, http://www.turistforeningen.no se ”Medlemsforeninger”

Nasjonalt

- FRIFO: Friluftslivets fellesorganisasjon, pb. 26, 1364 Hvalstad
- Friluftsrådenes Landsforbund, Gamle Drammensvei 203, 1300 Sandvika Tlf.: 67 80 47 91 E-post: friluft@online.no Informasjon på nettet: http://www.friluftsrad.no
- Statskog, Boks 433, 7801 Namsos. Tlf.: 74 21 30 00 Informasjon på nettet: http://www.statskog.no
- Norges Jeger- og Fiskerforbund, Postboks 94, 1378 Nesbru. Tlf: 66 79 22 00 Informasjon på nettet: http://www.njff.no
- Den Norske Turistforening, Postboks 7 Sentrum, 0101 Oslo. Tlf: 22 82 28 00. Informasjon på nettet: http://www.turistforeningen.no

Bakgrunnslitteratur

- Direktoratet for naturforvaltning. 1993. Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv. DN-håndbok 3.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1994. Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder. - DN-håndbok 6.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1996. Forslag til revidert handlingsplan for friluftsliv mot år 2000. DN rapport 1996-5.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1997. Naturforvaltning i kommunene - en oppslagsbok. DN-håndbok 12.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Friluftslivsområder. Offentlig sikring og forvaltning. DN-håndbok 16-2001.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Friluftsliv i konsekvensutredninger. DN-håndbok 18-2001.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2003. Grønn by …arealplanlegging og grønnstruktur. DN-håndbok 23-2003.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2003. Marka – Planlegging av by- og tettstedsnære naturområder. DN-håndbok 24-2003.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2000. Fjerning av ulovlige stengsler i strandsonen. DN-håndbok 14-2000.
- Miljøverndepartementet. 1995. Barn og planlegging. Rundskriv T-1/95.
- Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen. Kgl.res. 9/7-93.
- Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001). Friluftsliv. Ein veg til høgare livskvalitet.
- Stortingsmelding nr. 14 (1999-2000). Idrettslivet i endring.
- Plan- og bygningsloven 14. juni 1985. Nr. 77.
- Østlandsforskning - Rapport nr. 14/2002. Verdsetting av rekreasjonsområder – en kritisk gjennomgang av fem offentlige veiledere.
- Den Norske Turistforening, Forbundet Kysten og Friluftsrådenes Landsforbund. 2002. Merkehåndboka – Håndbok for tilrettelegging og merking av turruter i fjellet, skogen og langs kysten.

7.6. SOSI-koder

De kartlagte friluftslivsområdene skal kodes i henhold til SOSI-standarden (http://www.statkart.no).

For friluftslivsområder vil egenskapene FRITYPE (områdetypen) og FRIVERDI (verdsetting) være påkrevd i SOSI-filen. Korrekte koder for disse egenskapene er gjengitt i tabellene under:

FRITYPE friluftslivsområde Type:

Definisjon	Kode	Beskrivelse	Merknad
.DEF ..FRITYPE T2	NT	Nærturterreng	Vegetasjonskledde områder på mer enn 200 daa. Områdene skal være tilknyttet byggeområder som f eks boligområder, skoler og barnehager, og ligge i gangavstand fra disse. De er vanligvis naturlig avgrenset av bebyggelse eller dyrket mark.
	LR	Leke- og rekrea-sjonsområde	Lekeplasser, ballplasser, nærmiljøanlegg, hundremeter-skoger, badestrender, offentlig sikrede områder, parker og lignende som er mindre enn 200 daa.
	GK	Grønnkorridor	En del av det ”myke” transportsystemet og viktige forbind-elseslinjer som knytter sammen boligområder og de mest brukte og egnede friluftslivsområdene. Korridorene skal ha et grønt hovedpreg.
	MA	Marka	Omfatter noen av de viktigste områdene for friluftsliv i kommunen og/eller regionen. Grenser som regel direkte opp mot byer/tettsteder og har direkte adkomst herfra.
	SS	Strandsonen	Områder langs kyst, innsjøer og vassdrag med muligheter for allment friluftsliv.
	KL	Kulturlandskapet	Områder av betydning for friluftslivet i jordbrukslandskapet.
	UO	Utfartsområde	Store og små områder som ligger utenfor den umiddelbare nærhet til byer/tettsteder, men der reisetiden ikke er lengre enn at den kan aksepteres for en dagstur. Kjennetegnes ofte av at de er egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det lokalt ikke finnes alternative områder til av noenlunde tilsvarende kvalitet.
	TM	Store turområder med tilrettelegging	Dekker de nasjonalt viktigste fjell-, skog- og heiområdene med tilrettelegging i form av merket sti- og løypenett med tilhørende overnattingssteder.
	TU	Store turområder uten tilrettelegging	Store områder eller systemer av delområder som er ”inngrepsfrie”.
	SK	Særlige kvalitetsområder	Landskap, natur- eller kulturmiljø som har helt spesielle opplevelseskvaliteter eller som har spesielt stor symbolverdi.
	AF	Andre friluftslivsområder	Områder av betydning for friluftslivet, men som ikke lar seg plassere i noen av de øvrige områdetypene.

FRIVERDI friluftslivsområdeVerdsetting:

Definisjon	Kode	Beskrivelse	Merknad
.DEF .FRIVERDI T1	A B C D	Svært viktig friluftslivsområde Viktig friluftslivsområde Registrert friluftslivsområde Ikke klassifisert friluftslivsområde	

7.6.1. Andre sentrale egenskapsdata på SOSI-filen

I tillegg til FRITYPE og FRIVERDI må SOSI-filen inneholde noen egenskaper fra den generelle delen av SOSI-standarden. Spesielt viktig er det å merke seg koding av kvaliteten på avgrensningen av friluftslivsområdene. Denne kvaliteten deles opp i MÅLEMETODE som sier noe om måten områdene er digitalisert og NØYAKTIGHET som sier noe om hvor nøyaktig man kan anta at områdene er avgrenset. Verdiene til disse to gjengis i SOSI-filen på følgende måte:

.. KVALITET <tall1> <tall2> hvor <tall1> er MÅLEMETODE og <tall2> er NØYAKTIGHET

De ulike kodeverdiene for MÅLEMETODE og NØYAKTIGHET er gjengitt i SOSI-standardens del 1_2: (http://www.statkart.no), se kapittel 8.21 i denne linken.

7.6.2. Eksempel på SOSI-koding av friluftslivsområder

Områdeavgrensing:
..OBJTYPE FriluftslivsområdeAvgrensing
..LTEMA 4274
..KVALITET 81 5000 *(digitalisert fra krokering på kart, nøyaktighet 50 m)*
..DATO 20040131 (*åååå*mmdd)

Flate:
..OBJTYPE Friluftslivsområde
..FTEMA 4274
..KVALITET 81 5000 *(digitalisert fra krokering på kart, nøyaktighet 50 m)*
..DATO 20040131 (*åååå*mmdd)
..KOMM 0106 *(kommunenummer)*
..ID_LOKAL 12345 *(områdenummer eller annen ID for området)*
..FRITYPE NT *(friluftlivsområdets områdetype, her: nærturområde)*
..FRIVERDI B (*friluftlivsområdets verdsetting, her: viktig friluftslivsområde*)
..INFORMASJON (*fritekst*)
..LINK (*fritekst, URL eller filnavn eller lignende*)
..OPPHAV (*fritekst, hvem som har gjort analysen*)

..INFORMASJON og ..LINK brukes bare dersom man har tilleggsinformasjon om området.

Grønnkorridor representert som linje:
..OBJTYPE FriluftslivKorridor
..LTEMA 4278
..KVALITET 81 5000 *(digitalisert fra krokering på kart, nøyaktighet 50 m)*
..DATO 20040131 (*åååå*mmdd)
..KOMM 0106 *(kommunenummer)*
..ID_LOKAL 12345 *(områdenummer eller annen ID for området)*
..FRITYPE GK (*grønnkorridor*)
..FRIVERDI B (*friluftlivsområdets verdsetting, her: viktig friluftslivsområde*)
..INFORMASJON (*fritekst*)
..LINK (*fritekst, URL eller filnavn eller lignende*)
..OPPHAV *(fritekst, hvem som har gjort analysen)*

..INFORMASJON og ..LINK brukes bare dersom man har tilleggsinformasjon om området